

PRZEDMOWA

Niniejszy tom stanowi piątą z kolei publikację poświęconą problematyce usług społecznych.

Proces przechodzenia do systemu funkcjonowania gospodarki opartej na rynkowej regulacji staje się coraz bardziej realny. Przemiany systemowe z opóźnieniem objęły sferę usług społecznych, napotykając na różnorodne bariery. Jedną z podstawowych był system finansowania. W dotychczasowych strukturach był on oparty na monopolu budżetu i w konsekwencji skoncentrowany na niewielu formach finansowania, w których wiodącą rolę odgrywała jednostka budżetowa.

Proces wprowadzania rynku w Polsce wymaga także przekształcenia gospodarki finansowej w usługach społecznych. Dokonać to się musi przede wszystkim w następujących obszarach: zmiany źródeł finansowania, form finansowania i racjonalizacji wykorzystania środków przy zastosowaniu rachunku kosztów.

Równocześnie towarzyszyć tym procesom musi sposób podejścia do całej sfery niematerialnej w kontekście uznania jej właściwej roli i miejsca w tworzeniu i podziale dochodu narodowego. Skłania to do konieczności przyznania tej sferze innego statusu.

Takie zmiany pociągają za sobą potrzebę poszukiwania nowych rozwiązań na podstawie empirycznych badań. Wydaje się bowiem, że wykorzystanie doświadczeń innych krajów wymaga wielu zabiegów adaptacyjnych.

Pierwsza zasadnicza sprawa to najbardziej efektywne wykorzystanie środków pieniężnych. Temu mają służyć analizy kosztów. Współczesny świat wymaga, aby także sfera niematerialna była do niego przystosowana. Pociąga to za sobą konieczność zaangażowania w usługach nie tylko ludzi, ale i rzeczy. Dotychczasowa struktura

kosztów wskazuje, że dominują koszty osobowe. Oznacza to, że nie wspomaga się np. procesu nauczania w szkołach pomocami technicznymi. Potrzeba zmiany takiego stanu nie wymaga komentarza.

Tym zagadnieniom poświęcone są w niniejszym tomie dwa artykuły skoncentrowane na różnicowaniu poziomu kosztów (J. Marczak) i uwarunkowaniach systemu finansowania (K. Piotrowska-Marczak).

Drugi obszar zasadniczych przekształceń dotyczy wykorzystania wielu źródeł finansowania. W tym mieści się zarówno kwestia pozabudżetowych źródeł występujących w instytucjonalnej postaci, jak i środków własnych ludności. Z tą drugą kwestią wiąże się zagadnienie komercjalizacji usług, a w tym przede wszystkim zakresu i granic tego procesu. Tym zagadnieniom także poświęcono dwa artykuły dotyczące źródeł finansowania kultury (K. Kietlińska) i komercjalizacji w służbie zdrowia (G. Hereźniak).

Trzeci nurt obejmuje problemy form finansowania. W tym kontekście zasadnicze miejsce zajmują przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, które przejawiając aktywność ekonomiczną równocześnie nie zdają się wyłącznie na bierne pozyskiwanie środków, same o nie się starając, ale pod warunkiem możliwości korzystania z zasilania budżetowego. Ta forma jest powiązana w głównej mierze z gospodarką lokalną. Tym sprawom poświęcone są rozważania skoncentrowane na specyfice gospodarki komunalnej (E. Wojciechowski) i przedsiębiorstw użyteczności publicznej (A. Bogus).

Kwestia doświadczeń innych krajów zarówno tych, których praktyka w tym zakresie jest duża, jak i tych, które dopiero próbują przekształcić swój sposób myślenia o sferze usług społecznych w warunkach racjonalizacji gospodarki są przedmiotem artykułów A. Szablewskiego i Pham Quang Vinha.

Brak literatury polskiej w dziedzinie finansów usług społecznych powoduje, że niniejszy tom w pewnej mierze stara się tę lukę wypełnić, będąc jedynie przyczynkiem do omawianych kwestii, a nie pretendując do ich rozstrzygnięcia.

Krystyna Piotrowska-Marczak